

"Uluhiyetin azameti, izzeti, istiklaliyeti, her şeyin, -küçük olsun büyük olsun, yüksek olsun alçak olsun- taht-ı tasarrufunda bulunduğunu istiyor..." İ'lem'i izah eder misiniz?

"Uluhiyetin azameti, izzeti, istiklaliyeti, her şeyin, -küçük olsun büyük olsun, yüksek olsun alçak olsun- taht-ı tasarrufunda bulunduğunu istiyor."

Uluhiyet; "ilâhlık, mabudiyet" manasına gelir. Yani, bütün varlık âlemi ancak Allah'ın tasarrufundadır, O'nun emriyle hareket eder, O'nun takdir ettiği görevleri aksatmadan yerine getirir.

Fatiha Sûresinde geçen "iyyake na'büdü" "Biz ancak sana ibadet ederiz." ayetini okuyan bir mümin, "uluhiyetin istiklâliyetini" tasdik etmiş olur; yani Allah'tan başka kimseye ve hiçbir şeye ibadet edilmez.

Nurlarda, bu ayetin açıklaması yapılırken, "biz yalnız sana ibadet ederiz" ayetiyle üç ayrı cemaatin kast edildiği nazara verilir. Birisi, bütün müminler; diğeri insanın bütün organları, hissiyatı, duyguları; üçüncüsü ise, "vezaif-i eşya suretinde ubudiyetleri" olan, yani Allah'ın verdiği vazifeyi yerine getirmekle O'na ibadet etmiş olan yerler, gökler, yerdeki bütün denizler, ırmaklar, ormanlar. Bütün varlık âlemi bu manada ibadet halindedirler. Bu ise uluhiyetin azametini göstermektedir.

Bir amir, bütün memurlarına hükmeder. Büyük olsun küçük olsun hepsi onun verdiği görevleri yerine getirirler.

Bir kumandan, bütün orduya hükmeder. Er de onun emrindedir, onbaşı da, yüzbaşı da. Küçüklere de büyüklere de birlikte hükmetmek komutanlığın bir gereğidir.

Bir bakan, görevli olduğu bakanlığın bütün birimlerinin amiri makamındadır. Genel müdür de onun emrindedir, kâtip de , müstahdem de.

İnsanların cüz'i saltanatları bunu gerektirirse, elbette bütün mahlukatı yaratan, terbiye eden, bütün canlıların rızıklarını veren Allah'ın uluhiyeti - büyük olsun küçük olsun- bütün bu varlıkların O'nun emri üzere hareket etmelerini icap ettirir.

Bu konuda büyük- küçük ayırımı yapılamaz. Çünkü büyüğe sahip olan küçüğe de sahiptir. Zira, büyük dediğimiz şeyler küçüklerden meydana geliyor. Bedene kim

sahipse hücre de onundur. Dünyanın sahibi onda yaşayan her şeyin de sahibidir.

Lemaât'ta ne güzel buyrulur:

“Sivrisinek gözünü halk eyleyendir mutlaka güneşi, hem kehkeşi halk eylemiş. Pirenin midisini tanzim edendir mutlaka manzume-i şemsiyeyi nazm eylemiş..

Gözde rü'yet, midede hem ihtiyacı derc edendir mutlaka, semâ gözüne ziyâ sürmesi çekmiş, zemin yüzüne gıdâ sofrası sermiş.”

“Senin hissetin veya hakaretin, onun tasarrufundan hariç kalmasına sebep olamaz.”

Nefis acaip bir mahluk. Sırası gelince enaniyetinden fir'avunlaşıyor. İşine gelince de şöyle düşünüyor: “Ben bu şehirde nokta kadar kalıyorum. Memlekette şehrimiz nokta kadar kalıyor. Dünyada memleketimiz nokta kadar kalıyor. Kâinatta güneş sistemi nokta kadar kalıyor. Bir galaksiye gitsek güneş sistemini kaybederiz. Bu kadar büyük bir mülkün yaratıcısı ve maliki olan Allah, benim gibi, ufak bir varlıkla mı uğraşacak.”

Burada nefsin, kendini bilerek aldatması söz konusu. Çünkü, insan her ne kadar kendini küçük bir varlık olarak görse de, çok iyi biliyor ki, yediği gıdaları kan, et, kemik, ilik, saç haline kendisi getirmiyor. Bu işlerin hepsi büyük bir ihtimam ve hikmetle görüldüğüne göre bu işleri kim görüyor?

Onun o küçük gözü, dünyadan bir milyon üç yüz bin defa büyük olan güneşin yardımıyla yolunu görüyor. Demek ki, Allah, o güneşi onun küçük gözünün imdadına koşturuyor. O halde, hisseti, küçüklüğü, Cenâb-ı Hak'ın tasarrufuna mani değil.

“Çünkü senin ondan bu'dun varsa da onun senden bu'du yoktur.”

Bu'd, uzaklık; kurb ise yakınlık demektir. Cenâb-ı Hak, maddeden ve mekândan münezzehtir olduğundan, O'nun mahlukata yakınlığı ve mahlukatın O'ndan uzaklığı mesafe olarak değildir.

Bizim O'ndan uzaklığımız iki şekilde anlaşılabilir.

Birisi; biz O'nun kemalini idrakten çok uzağız. Sadece İlâhî sıfatlardan bir örnek

verecek olursak; Allah'ın kudreti sonsuzdur; biz sınırlı kudretimizle O'nun kudretinin sonsuzluğunu anlamaktan çok uzağız.

Diğer mana: Bizim varlığımız "mümkün", Allah'ın varlığı ise "vacip". Mümkünün mahiyeti Vacibin mahiyetinden çok uzaktır; hiçbir cihetle benzerlikleri, yakınlıkları yoktur.

Okuduğunuz bir kitaba sinek konsa, o sinek zahirde kitabın içindedir, ama hakikatte kitaptaki manaları anlamaktan çok uzaktır. İnsan da kâinat kitabının arz sayfası üzerinde küçük bir canlı gibidir. İlim, hikmet, kudret, azamet gibi nice muhteşem manalarla dolu olan bu kitabı yazan Cenâb-ı Hak'ın zatını idrak edemez. Ama, Cenâb-ı Hak bize bizden yakındır. Bizi bildiği ve yarattığı gibi, bizde tasarruf etmekte ve bütün ihtiyacımızı görmektedir. Zahirimiz de O'nun elinde; batınımız da. Saçımız zahir, kanımız batın kabul edilirse, saçımızı uzatan da O, kanımızı temizleyen de.

"Veya senin bir sıfatının hakareti vücudunun hakaretini istilzam etmez."

İnsanın "nebatî cismaniyeti ve hayvanî nefsi", onun insaniyeti, İslâmiyet'i, iman ve marifeti yanında hakir sıfatlardır. Ancak insanın bu gibi sıfatlara sahip olması onun insanlık şerefine, yüksek mahiyetine, ahsen-i takvimde yaratılmış en mükemmel bir mahluk olmasına gölge düşürmez.

Öte yandan bir insanın, unutma, yorulma, uyuma gibi hakir sıfatları yanında, iman, marifet, muhabbet, güzel ahlâk, takva, salih amel gibi ulvi sıfatları da var. Bu sebeple, "Senin hissetin veya hakaretin, onun tasarrufundan hariç kalmasına sebep olamaz." hükmü haktır ve hakikattir.

"Veya mülk cihetinin mülevves olması, melekût cihetinin de mülevves olmasını iktiza etmez. Ve keza Hâlık'ın azameti, çirkin şeylerin tasarrufundan çıkmasını istilzam etmez. Bilakis azamet-i hakikiye, icad hususunda infiradı, tasarruf cihetiyle de ihatayı iktiza eder."

Çirkin olsun, güzel olsun her mahluk Allah'ın tasarrufundadır. Bize çirkin görünen çok şey var ki neticesi itibariyle güzeldir. Çiçek, mülk cihetinde (hüsn-ü bizzat); gübre ise neticesi itibariyle (hüsn-ü bilgayr) güzeldir, faydalıdır, hikmetlidir.

Hastalıkların ve ölümün de mülk cihetleri çirkin görünürse de iç yüzleri “parlaktır, güzeldir”.

Allah birdir, kudreti ve diğer sıfatları sonsuzdur ve her şeyi muhittir, yani ihata etmiş tasarrufu içine almıştır. O halde, O’nun birliği ve azameti, hayır olsun şer olsun, büyük olsun küçük olsun her şeyi bizzat kendisinin yaratmasını iktiza eder. Zira O’ndan başka Hâlık yoktur...